כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תַּקּוֹן – בדומה לדין תורה תיקנו. ואם כן היה לו להשיב על תירוץ הגמרא, שאף ששיתופי מבואות הוא תקנת חכמים, מכל מקום כיון שלגבי דיני התורה אין יכול הקטן לזכות עבור אחרים, ודאי גם לגבי התקנה של שיתופי מבואות תיקנו חכמים כעין דין תורה שאין יכול הקטן לזכות עבור אחרים.

הגמרא מבארת את דעת רב חיננא שלא השיב כן: וְאִידָךְ – ורב חיננא שלא השיב על תירוץ הגמרא כדברי רב חסדא, סבור הוא, דְּכִי אֲמַרִינַן כָּל דְּתַקּוֹן רַבָּנַן, כְּעֵין דְּאוֹרַיְיתָא תַּקּוֹן, היינו דווקא בְּטֻלְתָּא דְּאִית לָהּ עִיקָּר מִן הַתּוֹרָה – בדבר שיש לו עיקר מן התורה, ובאו חכמים והוסיפו עליו, שבכגון זה ודאי תיקנו תקנתם כעין העיקר שהוא מן התורה, אֲבָל מִילְּתָא דְּלֵית לָהּ עִיקָּר מִן הַתּוֹרָה – דבר שאין לו עיקר מן התורה, וכגון שיתופי מבואות, שהיא תקנת חכמים שאין לה עיקר מן התורה, לֹא תיקנו כעין דאורייתא. ולכך לא דחה את תירוץ הגמרא, שיש לומר שדווקא גבי שיתופי מבואות דרבנן, תיקנו חכמים שיכול הקטן לזכות עבור אחרים.

הגמרא מקשה ממשנה נוספת על ביאור רב חסדא בדעת שמואל, שאין הקטן יכול לזכות עבור אחרים: משנה זו עוסקת בדיני פדיית מעשר שני, בענין מה ששנינו (מעשר שני פ״ד מ״ג) שהרוצה לפדות את המעשר שני שהפריש מתבואתו ולחללו על מעות, חייב להוסיף חומש במעות יותר משווי הפירות. וכל זה הוא רק באדם הפודה את המעשר שני שלו, אבל הפודה מעשר שני של חבירו, אינו צריך להוסיף חומש, אלא פודהו בשויו.

פָּתִיכ רַב אַוְיָא, מַעֲרִימִין עַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי – אדם יכול להערים בפדיית מעשר שני שלו ולפדותו בלא חומש. מבארת המשנה, כֵּיצַד הוא מערים כדי להיפטר. אוֹמֵר אָדָם לְבָנוֹ וּבִתּוֹ הַגְּדוֹלִים, שהם נחשבים כ׳אחרים׳ לגביו, וכן אומר לְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים, הָא לָכֶם מָעוֹת הַלָּלוּ – זכו במעות אלו, וּפְדוּ בָהֶן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי זֶה, נמצא שהם פודים מעשר שני שאינו שלהם, ופטורים מהוספת חומש, ולאחר מכן הם משיבים לו את המעות (וְאוֹכְלוֹ בְּלֹא חוֹמֶשׁ – נמצא אוכל הפירות שנפדו על המעות חוץ לירושלים, ואין צריך להוסיף חומש).

מבררת הגמרא, הָאי שַׁפְחָה ששנינו, שמזכה לה מעות והיא פודה בהן את המעשר, הֵיכִי דָּמֵי – באיזו שפחה מדובר, אִי דְּאִתְיָא שְׁתֵּי שָׁעֲרוֹת – אם בנערה שהביאה שתי שערות, מַאי בָּעֲיָא גַּבֵּיהּ – אם כן מה היא עושה בבית האדון, הרי משהביאה סימני נערות היא יוצאת לחרות. אֶלָּא לָאו, דְּלֹא אֲתְיָא שְׁתֵּי שָׁעֲרוֹת – על כרחך מדובר בקטנה שלא הביאה עדיין סימני נערות, ומכל מקום יכולה היא לפדות מעשר שני עבור אחר, הרי לנו שיש ביד קטן לזכות עבור אחרים, ודלא כרב חסדא. כיון שבפדיית פירות מעשר שני היא כזוכה עבור אחרים, שהרי מעשר שני ממון גבוה הוא, ובשמחללת את הפירות על המעות, הרי היא מוציאתם מרשות גבוה ומכניסתם לרשות הדיוט, של הבעלים.

מתרצת הגמרא, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן, בְּמַעֲשֵׂר בְּזְמַן הַזֶּה דְּרַבָּנַן – יש לדחות שמשנה זו עוסקת בזמן הזה שאין ישראל על אדמתם, ואין המעשרות נוהגין בו אלא מדרבנן. ובכך לא קשה על רב חסדא, שיש לומר שרק לגבי דיני דרבנן תיקנו חכמים שקטן יכול לזכות עבור אחרים, מה שאין כן לגבי דיני דאורייתא לא תיקנו כן חכמים ואינו זוכה לאחרים, וכמו שתירצה הגמרא לעיל לענין שיתופי מבואות.

מקשה הגמרא, וכי איך ניתן להעמיד משנה זו במעשר בזמן הזה, וְאָמַה הָעִבְרִיָּה בַּזְּמַן הַזֶּה מִי אִיכָּא – וכי דין אמה עבריה נוהג בזמן הזה שאין ישראל על אדמתם, וְהָתַנְיָא – והרי שנינו בברייתא, אֵין עֶבֶד עִבְרִי [וכן אמה עבריה] נוֹהֵג אֶלָּא בַּזְּמַן שֶׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג, כיון שנאמר בתורה (ויקרא כה י) ׳וְשַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ׳. למדו מכאן שאין דין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג, ששייך לקיים בו ׳ואיש אל משפחתו תשובו׳. ואם כן בהכרח שהמשנה מדברת בזמן שישראל על אדמתם שנוהג בו דין יובל ואמה עבריה, ואם כן אף מעשרות נוהגין בו מן התורה, וחוזרת קושיית הגמרא על רב חסדא כיצד זוכה קטנה לאחרים בפדיון מעשר שני.

מתרצת הגמרא, אֶלָּא יש להעמיד את המשנה בְּפֵירוֹת הגדלים בתוך עֲצִי שֶׁאֵינוֹ נָקוּב דְּרַבָּנָן – שאין חיוב מעשרות בפירות אלו אלא מדרבנן בלבד אפילו בזמן שישראל על אדמתם, וכיון שאין זה אלא מדרבנן תיקנו שקטן זוכה בו אף לאחרים.

אגב שדנה הגמרא בשיעור הדעת הנצרך לקטן לזכות עבור עצמו ועבור אחרים, מפרט רבא את השיעורים שנאמרו בקטן: אָמַר רָבָא, שְׁלֹשָׁה מִדּוֹת – שלשה שיעורים מצינו בְּזכיית קָטָן. צְרוֹר וְזוֹרְקוֹ אֶגוֹז וְנוֹטְלוֹ – קטן שיש בו דעת להבחין בין אבן לבין אגוז, שכשנותנין לו אבן הוא משליכו, וכשנותנין לו אגוז הוא לוקחו, זוֹכֶה לְעַצְמוֹ וְאֵין זוֹכֶה לַאֲחֵרִים – יש לו יד לזכות בחפץ לעצמו, אך לא לזכות עבור אחרים. וְכֵנְגָדָן בְּקָטַנָּה – ובשיעור דעת זה אצל קטנה, מִתְקַנֶּדֶשֶׁת בקידושין דרבנן, לְמֵיאוֹן – שאינה יוצאת ממנו בלא מיאון, כיון שבשיעור זה כבר יש לה דעת לשמור את הכסף שקיבלה בקידושיה. ודין זה הוא מתקנת חכמים, שיכולים אמה או אחיה של קטנה לקדשה מדעתה, או על ידי עצמה אם יתומה היא מאמה, וכשרוצה להתגרש אף שאינה צריכה גט כיון שאין קידושיה מן התורה, צריכה למאן בו, ולומר שאינה חפיצה בו. וקודם לשיעור דעת זה, אין בה דעת לשמור קידושיה, ואינה צריכה מיאון, כיון שלא חלו קידושיה כלל אף מדרבנן.

הֲפָעוֹטוֹת – קטן שהוא בין שש שנים לעשר שנים, כל אחד לפי חריפותו, שנינו במשנה לעיל (נט.), שמַּקְחָן מֻקָּח וּמִמְכָּרָן מִמְכָּר בְּמַטְלְטְלִין – יש להן יד לקנות מטלטלין מאחרים, או למכור מטלטלין שלהם לאחרים. שכך תיקנו חכמים, כדי שיוכל לקנות מזונות כדי חייו, וכן למכור חפציו על מנת שיוכל לקנות מזונות בכסף שמקבל עבורם. וְכֵנְגָדָן בְּקָטַנָּה – ובשיעור דעת זה בקטנה, מַתְנֶגֶּשֶׁת בְּקִידּוּשֵׁי אֲבִיהָ – יש לה יד לקבל את גיטה אף אם קיבל בה אביה קידושיה ומת, ואפילו שקידושיה קידושין מן התורה, יש לה יד לקבל גיטה, כיון שבשיעור זה הרי היא בכלל ׳משלחה ואינה חוזרת׳.

הַגִּיעוּ לְעוֹנַת נְדָרִים – שנה קודם ימי הנערות, קטן בן שתים עשרה שנים ויום אחד, וקטנה בת אחת עשרה שנים ויום אחד, נִדְרֵיהֶן נֶדֶר וְהֶקְדֵּשָׁן הֶקְדֵּשׁ, אם נבדקו ונמצאו שיודעים לשם מי נדרו, ולשם מי הקדישו. אך קודם לכן, אף אם נבדקו ונמצאו שיודעים לשם מי נדרו, אין נדרן נדר ואין הקדשן הקדש. וְכֵנְגָדָן בְּקָטַנָּה – וכן בשיעור זמן זה בקטנה משהגיעה לאחת עשרה שנים ויום אחד, חוֹלֶצֶת ליבמה, אם הביאה שתי שערות, שהם סימני נערות המעידים שגדולה היא. מה שאין כן קודם שהגיעה לעונת נדרים אף אם הביאה שתי שערות, אינה חולצת, שאין אלו סימני נערות אלא שומא בעלמא ועדיין קטנה היא, ואין הקטנה חולצת.

רבא משמיענו חילוק נוסף, שאף משהגדיל הריהו כקטן: ואם רוצה אדם לְמַכּוֹר בְּנָכְסֵי אֲבִיו – בקרקעות שירש מאביו, עַד שֶׁיְּהֵא בֶּן עֶשְׂרִים הרי הוא כקטן, ואינו יכול למכור אף משהגדיל. וטעם הדבר הוא, משום שלמכור בקרקעות צריך להיות בקי בטיב משא ומתן, וצריך חכמה יתירה לכך, ולכן תיקנו חכמים שעד שיהא בן עשרים לא יהיה ממכרו ממכר.

משנה

קְטַנָּה שֶׁאָמְרָה לשלוחה, הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי – תהיה שליח לקבלה עבורי, ואתגרש בקבלתך את גיטי, אֵינוֹ גֵּט עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ, ואינה מגורשת בקבלת השליח את הגט. לְפִיכָךְ אִם רָצָה הַבַּעַל לַחֲזוֹר בו מלגרשה קודם שהגיע הגט לידה, יָחֲזוֹר. וטעם הדבר, כיון שֶׁאֵין קָטָן עוֹשֶׂה שָׁלִיחַ, ואם כן אדם שמינתה אותו לשליח לקבלה אינו שלוחה, ואינו אלא שליח להולכה של הבעל להוליך לה את גיטה. וְאִם אָמַר לוֹ אֲבִיהָ לשליח, צֵא וְהִתְקַבֵּל לְבִתִּי גִּיטָּהּ, כיון שהגיע הגט לידו של השליח, אִם רָצָה הבעל לַחֲזוֹר, לֹא יָחֲזוֹר, שהרי האב יש לו יד לקבל את גיטה של בתו הקטנה, ובידו למנות

המשך בעמוד קצא

שליח שיקבל את הגט במקומו.
המשנה מבארת מתי הבעל מקפיד שהשליח ילך דווקא למקום שאמר לו: **הָאוֹמֵר** לשלוחו, **הֵן גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְנָתְנוּ לָהּ** את הגט **בְּמָקוֹם אַחֵר, פָּסוּל** ואינה מגורשת. שודאי מקפיד הבעל שיתן לה הגט דווקא במקום פלוני כמו שאמר, כי אין רצונו שיגרשוה במקום אחר וידברו עליו שם בגנותו, ונמצא שבאותו מקום שנתן לה את הגט אינו שלוחו של הבעל. אמנם אם אמר הבעל לשלוחו, תן גט זה לאשתי, **וְהֲרֵי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְנָתְנוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, כָּשֵׁר**, שכיון שלא ציוה עליו לתת במקום פלוני אלא אמר לו מקום אשר היא שם, נראה שאינו מקפיד על כך, אלא הרי הוא כאומר לו שם תמצאנה.
המשנה מבארת, מתי האשה מקפדת שהשליח ילך דווקא למקום שאמרה לו: **הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה** לשלוחה, **הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִבְּלוּ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר, פָּסוּל** ואינה מגורשת. שכיון שהיא מתגרשת במקום שמקבל השליח את גיטה, וציותה עליו שיקבל במקום פלוני, ודאי מקפדת היא שלא להתגרש במקום אחר וידברו שם בגנותה. **וְרַבִּי אֶלְעָזָר מַכְשִׁיר** את הגט אף אם קיבל לה את גיטה במקום אחר, שלגבי האשה אין סברא לומר שהיא מקפדת בכך. ובגמרא יבואר הטעם.
אמנם אם אמרה לשלוחה, **הָבֵא לִי גִּיטִּי מִמָּקוֹם פְּלוֹנִי** ואתגרש כשיגיע הגט לידי, **וְהֵבִיאוֹ לָהּ מִמָּקוֹם אַחֵר**, ששם מצא את בעלה, **כָּשֵׁר**, אף לדעת תנא קמא, שבאופן שאינה מתגרשת אלא כשמגיע הגט לידה, ודאי אינה מקפדת על מקום קבלת השליח את הגט.

גמרא

שנינו בסיפא של המשנה, אמרה היא לשלוחה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבלו לה במקום אחר, לדעת תנא קמא הגט פסול, ולדעת רבי אלעזר הגט כשר: שואלת הגמרא, **וְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי שְׁנָא** רִישָׁא **דְּלָא פָּלִיג, וּמַאי שְׁנָא** סֵיפָא **דְּפָלִיג** – לדעת רבי אלעזר שמכשיר בסיפא את הגט, מה שונה הרישא של המשנה כשאמר הבעל לשלוחו תן גט לאשתי במקום פלוני, שאינו חולק על תנא קמא, אלא מודה לו שאנו אומרים שכוונתו להקפיד שיתן לה דווקא במקום פלוני ואינה מגורשת, ומה שונה הסיפא כשאמרה האשה לשלוחה התקבל לי גיטי במקום פלוני, שרבי אלעזר חולק על תנא קמא וסובר שאינה מקפדת על כך, ומגורשת.
משיבה הגמרא, **אִיהוּ** – הבעל **דְּמַדְּעָתֵיהּ מְגָרֵשׁ** – שמדעתו הוא מגרש, ותלוי הדבר בו אם לגרשה אם לא, **קָפִיד** – סברא היא שמקפיד הוא שיגרשוה דווקא במקום פלוני כמו שאמר ולא במקום אחר. **וְאִילּוּ אִיהִי** – האשה **דְּבָעֲלָ֗ה כָּרְחָה מִתְגָּרֶשֶׁת**, ואינה יודעת כלל אם יתרצה בעלה לתת לה הגט ברצונה במקום פלוני, סברא היא שאף כשציותה לו שיקבל גיטה במקום פלוני אינה מקפדת על כך, אלא **מַרְאָה מָקוֹם הִיא** לוֹ ששם ימצאנו.

משנה

אשת כהן [שאוכלת בתרומה מחמת בעלה], שאמרה לשלוחה **הָבֵא לִי גִּיטִּי** מיד בעלי ואתגרש כשיגיע הגט לידי, הרי זו **אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה, עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְיָדָהּ**, שהרי כל זמן שלא הגיע הגט לידה, הרי היא אשת כהן. אך אם אמרה לשלוחה **הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי**, ואתגרש מיד כשתקבל את הגט עבורי, **אֲסוּרָה לֶאֱכוֹל בִּתְרוּמָה מִיָּד**, שיש לחוש שמא מיד מצא את בעלה וקיבל את הגט מידו, והרי היא מגורשת מיד, ואסורה בתרומה.
המשנה מביאה מחלוקת תנא קמא ורבי אליעזר, התלויה גם היא בטעמי מחלוקתם במשנה הקודמת: אם אמרה האשה לשלוחה **הִתְקַבֵּל לִי גִּיטִּי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי**, הרי היא **אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה עַד שֶׁיַּגִּיעַ גֵּט לְאוֹתוֹ מָקוֹם**, שכל זמן שאין לחוש שכבר הגיע הגט לשם מותרת לאכול בתרומה, שהרי לא חל הגט, כיון שאמרה לשלוחה שלא יהא שליח שלה לקבלה אלא שם. **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר** עליה לאכול בתרומה **מִיָּד**, שהרי לדעת רבי אליעזר [במשנה הקודמת] אין כוונת האשה להקפיד על השליח שיקבל את הגט דווקא במקום פלוני, אלא מראה היא לו מקום שבו ימצאנו בנקל, ואם כן עדיין יש לחוש שמא מצאו מיד חוץ לעיר, וקיבל את הגט מידו ונתגרשה.

גמרא

הגמרא מקשה על דעת תנא קמא בסיפא, שמשמע מדבריו שמשהגיע הגט לאותו מקום, הרי היא מגורשת אף אם השליח קיבלו במקום אחר:
מקשה הגמרא, **וְגִיטָּא מֵיקָא חָיֵי** – וכי אכן משיגיע הגט לאותו מקום שאמרה האשה יהיה זה גט ומגורשת, **וְהָאָמְרַתְּ רֵישָׁא** – והרי במשנה הקודמת אמרת בדעת תנא קמא שכשאמרה האשה לשליח לקבל את הגט במקום מסוים, והלך וקיבלו במקום אחר **לֹא חָיֵי גִּיטָּא** – אין זה גט, ואף אם יגיע אחר כך לאותו מקום לא יחול, כיון שמקפדת שיקבלנו דווקא במקום שאמרה, ומדוע במשנתינו משיגיע הגט לאותו מקום אסורה לאכול בתרומה.
מתרצת הגמרא, **לֹא צְרִיכָא** – אכן דין משנתינו אינו אלא באופן **דְּאָמְרָה לֵיהּ** – שאמרה האשה לשלוחה, **הִתְקַבֵּל לִי גִּיטָּא** – קבל לי את גיטי **בְּמָתָא מָחְסְיָא** [–שם מקום], **וְיֵימְנִין דְּמַשְׁכְּחַת לֵיהּ בְּבָבֶל** – ופעמים שתמצא את בעלי בבבל. **וְהָכִי קָאָמְרָה לֵיהּ** – וכך יש לפרש את דבריה, **מִשְׁקַל** – בכדי לקחת ממנו את הגט, **כָּל הֵיכָא דְּמַשְׁכְּחַת לֵיהּ שָׁקְלַהּ מֵינֵיהּ** – בכל מקום שתמצאנו יכול אתה ליטול ממנו את הגט, ואין אני מקפידה כלל על המקום שבו תטלנו,

אמנם **גִּיטָּא לָא** חֵזֵי **עַד דְּמָטֵית לְמָתָא מְחַסְיָא** – הגט לא יחול עד שתגיע עם הגט למתא מחסיא, ורק שם הנך שליח קבלה שלי, וזו כוונת דבריה כשקבעה לו את עיקר המקום לקבלת הגט במתא מחסיא, ומשום כן כשעבר זמן שיכול היה הגט להגיע לשם, יש לחשוש לכך ואסורה בתרומה. מה שאין כן אם אומרת לו שיקבלו דווקא במקום פלוני, לדעת תנא קמא הריהי מקפדת על כך, ואם קיבלו במקום אחר אינו שלוחה כלל.

שנינו במשנה, **וְרַבִּי אֶלְעָזָר אוֹסֵר** על האשה לאכול בתרומה **מַיָּד:** מקשה הגמרא, **פְּשִׁיטָא, דְּהָא מַרְאָה מָקוֹם הִיא לוֹ** – פשוט שלדעת רבי אלעזר אסורה מיד, שהרי כבר השמיענו במשנה הקודמת (ע"א) שאשה אינה מקפדת על מקום קבלת הגט, ואין כוונתה אלא לומר לשליח היכן הוא המקום ששם ימצא את בעלה, ואם כן ודאי יש לחוש שמא מצאו הבעל מיד בצאתו מן העיר ומסר לו הגט ונאסרה בתרומה, ומה חידש לנו רבי אלעזר בדין זה. מתרצת הגמרא, **לָא צְרִיכָא** את דברי רבי אלעזר כאן, אלא ללמד שאף במקרה **דְּאָמְרָה לֵיהּ** האשה **זִיל לְמִזְרָח, דְּאִיתֵּיהּ** – שהבעל נמצא **בְּמִזְרָח, וְקָא אָזֵל לְמַעֲרָב** – והלך השליח לצד מערב ובאופן זה, **מַהוּ דְּתֵימָא** היינו יכולים לומר **שִׁבְמַעֲרָב הָא לֵיתֵיהּ**, כלומר אין לחשוש שמא קיבל את הגט במערב, שהרי אין הבעל מצוי שם, ותהיה עדיין מותרת בתרומה, לכן **קָא מַשְׁמַע לָן** רבי אלעזר, שמכל מקום יש לחשוש **דְּיֵילְמָא בַּהֲדֵי דְּקָאֲזֵיל, מֵינַּס גְּאִים בֵּיהּ** – שמא תוך כדי הליכה פגע בו **וְיָהֵב לֵיהּ גִּיטָּא** – ונתן לו הגט.

הגמרא דנה באדם ששלח את שלוחו להניח עירוב עבורו ושינה השליח מדבריו, שיש לתלות נידון זה במחלוקת רבי אלעזר וחכמים, האם כוונת המשלח להקפיד, או שאינו אלא כמראה מקום: אסור לאדם לצאת מהעיר או מן המקום ששבת בו בכניסת השבת יותר מאלפים אמה לכל רוח, אלא אם כן הניח דבר מאכל בריחוק אלפים אמה מן העיר שבכך נחשב שקונה שביתה במקום ההוא, ויכול ללכת בשבת עוד אלפים אמה מאותו מקום ואילך.

הָאוֹמֵר לְשָׁלּוּחוֹ, עָרֵב לִי – הנח לי עירוב לסוף אלפים אמה, **בָּתֵּמָרִים,** והלך השליח **וְעֵירַב לוֹ בְּגַרוֹגָרוֹת** – בתאנים מיובשות. או להיפך, שאמר לו לערב **בְּגַרוֹגָרוֹת, וְעֵירַב לוֹ בְּתֵמָרִים. תָּנֵי חֲדָא** – בברייתא אחת שנינו **שְׁעֵירוּבוֹ עֵירוּב,** על אף ששינה מדברי המשלח. **וְתַנְיָא אִידָךְ** – ובברייתא אחרת שנינו **שְׁאֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב,** כיון ששינה מדעת המשלח.

הגמרא מיישבת את סתירת הברייתות: **אָמַר רַבָּה, לָא קַשְׁיָא, הָא** – הברייתא השניה **רַבָּנָן, וְהָא** – הברייתא הראשונה **רַבִּי אֶלְעָזָר,** שנחלקו במשנה לעיל (ע"א) לענין גט. ומבארת הגמרא, **הָא רַבָּנָן דְּאָמְרֵי קְפֵידָא** – הברייתא השניה היא דעת רבנן שאמרו שאף שאין הדבר תלוי באשה וגם אין לה הפסד בכך עם כל זה מקפידה בדבריה, ואם השליח שינה אינו שלוחה, וכן גם כאן כוונת המשלח להקפיד שיעשה השליח כציווים, ולכן כששינה ועירב בדבר אחר, אין עירובו עירוב. **וְהָא רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר מַרְאָה מָקוֹם הִיא לוֹ** – הברייתא הראשונה היא דעת רבי אלעזר הסובר שבדבר שאין לה הפסד בו אינה מקפידה וכל כוונתה רק להראות לו את המקום שימצאנו, וכן גם כאן לא הקפיד המשלח, ואינו אלא כמראה מקום לשליח איך באפשרותו לעשות עירוב.

רב יוסף מעמיד את שתי הברייתות כדעת רבנן: **וְרַב יוֹסֵף אָמַר, הָא וְהָא רַבָּנָן** – שתי הברייתות הן לשיטת רבנן, והחילוק ביניהן הוא, **שְׁכָאן בְּשֶׁלּוֹ, כָּאן בְּשֶׁל חֲבֵירוֹ** – בברייתא הראשונה מדובר שהתמרים והגרוגרות שניהם של המשלח, ולכן אינו מקפיד ממה יערב, ורק לגבי גט סוברים רבנן שכוונת האשה להקפיד שלא יקבל השליח את גיטה אלא במקום פלוני, כיון שאין רצונה להתבזות במקום אחר. ובברייתא השניה מדובר שהמשלח אמר לשליח לערב לו מתמרים של חבירו שנתן לו רשות לערב בהם, והלך השליח ועירב מהגרוגרות של אותו פלוני, שבאופן זה ודאי כוונת הקפיד המשלח, שהרי חבירו לא נתן לו רשות לערב מגרוגרות כלל, ולכן אין עירובו עירוב.

אביי מקשה על ביאורו של רב יוסף: **אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי** לרב יוסף, **וְאֶלָּא הָא דְּתַנְיָא, הָאוֹמֵר לְשָׁלּוּחוֹ עָרֵב לִי בַּמִּגְדָּל** – תניח את עירובי בארון הנמצא בסוף אלפים אמה, **וְעֵירַב לוֹ בַּשּׁוֹבָךְ** – והלך השליח והניח את העירוב בשובך. או להיפך, שאמר לו להניח העירוב **בַּשּׁוֹבָךְ,** והלך השליח **וְעֵירַב לוֹ בַּמִּגְדָּל.** ואף במקרה זה נחלקו הברייתות, **דְּתַנְיָא חֲדָא** – בברייתא אחת שנינו **שְׁעֵירוּבוֹ עֵירוּב. וְתַנְיָא אִידָךְ** – ובברייתא אחרת שנינו, **שְׁאֵין עֵירוּבוֹ עֵירוּב.** ואם כן יקשה, **הָתָם, מַאי שָׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ אִיכָּא** – מה שייך שם לומר ששתי הברייתות סוברות כרבנן, והברייתא השניה הסוברת שאין עירובו עירוב מדברת בשובך של חבירו שנתן לו רשות להניח שם, הרי ודאי שאין חבירו מקפיד אם יניח העירוב בארון או בשובך, ואם כן מפני מה אין עירובו עירוב.

מתרצת הגמרא, **הָתָם נַמֵּי אִיכָּא** – אף שם יש לבאר את החילוק בדרך זו שביאר רב יוסף, ואין הכוונה שציוה על השליח להניח העירוב במגדל, אלא הכוונה **לְפֵרֵי דְּמִגְדָּל וּפֵרֵי דְּשׁוֹבָךְ** – שציוה לשלוחו לערב מפירות המונחים במגדל, והשליח עירב מן הפירות המונחים בשובך, והיינו ממש כחילוק הברייתות הראשונות לענין תמרים וגרוגרות.

משנה

בעל הרוצה לגרש את אשתו, יכול לצוות לשני עדים שיכתבו עבורו גט, וימסרוהו לאשתו. המשנה שלפנינו מבררת איזה לשון מתפרש כציווי לכתיבת גט:

הָאוֹמֵר לשנים, **כִּתְבוּ גֵּט וּתְנוּ לְאִשְׁתִּי,** או שאמר להם **גָּרְשׁוּהָ,** וכן אם אמר, **כִּתְבוּ אִיגֶּרֶת וּתְנוּ לָהּ, חֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ** גט **וְיִתְּנוּ לה,** שכל אחד מלשונות אלו משמעותו 'כריתות', כיון שכבר רגילים האנשים לקרות לספר כריתות בלשון 'גט', ולמעשה הכריתות בלשון 'גירושין', וכן קרוי הגט בלשון 'איגרת', שכך כתוב בנוסח הגט 'ודין דיהוי ליכי מינאי, ספר תירוכין ואיגרת שבוקין' אבל אם אמר להם **פַּטְרוּהָ,** או שאמר להם **פַּרְנְסוּהָ,** או **עֲשׂוּ לָהּ כָּרָאוּי, לֹא אָמַר כְּלוּם,** ואין להם לכתוב גט על פי דבריו, כיון שיש להסתפק שמא לא היתה כוונתו לשם גירושין, אלא בלשון 'פטרוה' כוונתו ללשון פטור וחובה, שאומר להם להקל עליה מהחובות שחייבת, ואין כוונתו ללשון שילוח ופיטורין. וכן לשון 'פרנסוה', שמשמעותו עשיית צרכיה וענייניה, שמא כוונתו שיסדרו עבורה צרכי מלבוש וכסות, ואין כוונתו שיסדרו עבורה צרכי גיטה ויגרשוה שלא תצטרך ליבם אחר מותו. וכן בלשונות 'כנימוס וכראוי' שמא כוונתו שיעשו לה כנימוס וכראוי לתת לה חוק מזונות וכסות, ולא שיעשו לה כנימוס וכראוי לתת לה גט.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא, המונה עוד כמה לשונות שמשמעותן לשון גירושין: **תָּנוּ רַבָּנָן,** בעל שאמר לשני עדים **שַׁלְּחוּהָ,** או **שִׁבְקוּהָ, או תָּרְכוּהָ,** בכל אחד מלשונות אלו **חֲרֵי אֵלּוּ יִכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ.** שלשון 'שלחוה' משמעותו בלשון הכתוב (דברים כד א) 'ושלחה מביתו'. וכן הלשונות 'שבקוה' ו'תרכוה' הן על דרך הלשון הנכתב בגט 'אגרת שבוקין' ו'ספר תרוכין', שהן לשון עזיבה וגירושין. אבל אם אמר להם הבעל **פַּטְרוּהָ,** או **פַּרְנְסוּהָ,** או **עֲשׂוּ לָהּ כָּרָאוּי, לֹא אָמַר כְּלוּם,** ואין להם לכתוב ולתת לה גט, כיון שאין זה ודאי שלגירושין נתכוין.

הגמרא מביאה ברייתא, שרבי נתן נחלק בה על האמור במשנתינו ובברייתא הקודמת לענין לשון 'פטרוה': שורש 'פטר' יש בו שתי משמעויות, בלשון עברי משמעותו לשון פטור וחובה [וזה בבנין קל פָּעַל], ובלשון ארמי משמעותו לשון שילוח. ובלשון עברי לא מצינו שורש זה בבנין הדגוש [–פִּעֵל], ורק בלשון ארמי שייך שורש זה אף בבנין הדגוש.

תַּנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, אם אמר הבעל לעדים **פַּטְרוּהָ, דִּבְרֵיו כַּיְיטֵין,** שכיון ש'פטרוה' הוא לשון ציווי, והריהו בבנין דגוש, מסתבר שכוונתו היא מלשון גט פטורין, שאף הוא דגוש. אמנם אם אמר **פִּיטְרוּהָ,** שהציווי הוא בלשון רפוי ומבנין קל, **לֹא אָמַר כְּלוּם,**

המשך בעמוד מה

שמסתבר לומר שכוונתו מלשון פטור וחובה, משום שאם היתה כוונתו ללשון 'גט פטורין', היה לו להדגיש ולומר לשון 'פַּטְרוּהָ'. רבא מבאר מהו טעם המחלוקת בין התנא של המשנה לרבי נתן: **אָמַר רָבָא, רַבִּי נָתָן דְּמַבְלָאָה הוּא** – רבי נתן שעלה מבבל, ששם היו מדברים פעמים בלשון עברי ופעמים בלשון ארמי, הוא **דְּיֵיק בֵּין פִּיטְרוּהָ לְפַטְּרוּהָ** – דייק בחילוק בין פיטרוה לפטרוה, ולכן אמר שמסתבר שכאשר אמר הבעל בלשון דגוש 'פטרוה', נתכוין ללשון ארמי, שהוא מלשון גט פיטורין, ולכן דבריו קיימין. מה שאין כן כשנקט בבנין קל 'פיטרוה' נתכוין לדבר בלשון עברי ומלשון פטור וחובה. אך **תַּנָּא דִּידָן, דְּבַר אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא** - התנא במשנתינו שבן ארץ ישראל הוא, ששם מדברים רק בלשון עברי, הוא **לֹא דָּיֵיק** בחילוק זה, ולכן אמר שבין כשאמר הבעל לשון דגוש, ובין כשאמר לשון רפוי נתכוין לדבר בלשון עברי, והיינו מלשון פטור וחובה, ואין בכך כלום.

הגמרא דנה בלשונות נוספים שאמר הבעל, האם משמעותן לשון גירושין: **אִיבַּעְיָא לְהוּ** – נסתפקו בני הישיבה, אם אמר הבעל **הוֹצִיאוּהָ, מַהוּ**, האם כוונתו מלשון הפסוק (דברים כד ב) 'ויצאה מביתו', או שלא לכך נתכוין, שהרי לשון הפסוק הוא 'ויצאה' דהיינו מעצמה ולא 'והוציאה מביתו'. וכן כשאמר הבעל **עֲזָבוּהָ, מַהוּ**, האם כוונתו מלשון 'אגרת שבוקין', או שמא כיון שאין כותבין בגט לשון עזיבה ממש, אין עזיבה לשון גירושין ולא לכך נתכוין. וכן כשאמר הבעל **הַתִּירוּהָ, מַהוּ**, האם כוונתו מלשון 'מותרת לכל אדם' שהוא מלשון הגט, או שכוונתו מלשון התרת נדרים, או התרת חגורה, שהוא לשון פתיחה ואינו לשון גירושין כלל. וכן מסתפקת הגמרא, **הֲנִיחוּהָ, מַהוּ, הוֹעִילוּ לָהּ, מַהוּ, עֲשׂוּ לָהּ כַּדָּת, מַהוּ**, שבכל לשונות אלו יש להסתפק, האם כוונתו שיניחו לה ושיועילו לה בנתינת גט, וזהו דת שלה, או שכוונתו לצורך אחר של האשה ולא לענין גירושין כלל.

הגמרא פושטת את הספק האחרון, כשאמר הבעל 'עשו לה כדת': **פְּשׁוֹט מִיהָא חֲדָא** – אחד מן הספיקות יש לך לפשוט מדברי הברייתא, **דְּתַנְיָא, אם אמר הבעל עֲשׂוּ לָהּ כַּדָּת, עֲשׂוּ לָהּ כַּנִּימּוּס** [–כחוק], **עֲשׂוּ לָהּ כָּרָאוּי, לֹא אָמַר כְּלוּם**, שאין זה מוכח שכוונתו לצרכי הגט. הרי לך על כל פנים שלשון 'עשו לה כדת' אינו לשון גירושין.

משנה

המשנה שלפנינו מונה מקרים מסוימים שבהם אף שלא פירש הבעל בדבריו שרצונו שיתנו את הגט לאשתו, אומדים אנו את דעתו שלכך נתכוין.

בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים – בתחילה אמרו חכמים, **הַיּוֹצֵא בְקוֹלָר** – אדם שנתחייב מיתה למלכות, ויצא בשלשלאות של ברזל ליהרג, **וְאָמַר** לשנים **כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי, חֲרֵי אִלּוּ יְכָתְבוּ וְיִתְּנוּ לָהּ**, על אף שלא ציוה להם לתת לה, כיון שאומדים אנו את דעתו שלכך נתכוין, אלא מתוך שהיה טרוד בפחדו לא פירש דבריו. ולאחר מכן **חָזְרוּ חכמים לוֹמַר, שֹׁאף אדם הַמְפָרֵשׁ** בספינה לים, **וְהַיּוֹצֵא בְּשַׁיָּרָא** למדבר, אם אמר לעדים כתבו, כותבים ונותנים, שאף אלו רצונם בכך אלא שמתוך שהם בהולים לא פירשו דבריהם כראוי. **רַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר, אַף הַמְסוּכָּן** – החולה שאמר כתבו, כותבים ונותנים, שאף הוא טרוד בחליו, ובודאי לכך נתכוין אף שלא ביאר דבריו כראוי.

גמרא

הגמרא תבאר דין 'היוצא בקולר' לגבי מתנתו: **גְּנָיְבָא** [–שם אדם] **יוֹצֵא בְקוֹלָר חֲוָה** – יצא בשלשלאות של ברזל ליהרג, **כִּי חֲוָה קָא נָפִיק** – בדרך יציאתו **אָמַר, הָכוּ אַרְבַּע מֵאָה וזוּזֵי לְרַבִּי אֲבִינָא, מֵחַמְרָא דִּנְהַר פַּגְיָא** – תנו לרבי אבינא ארבע מאות זוז, מן היין שיש לי במקום ששמו נהר פגיא [להלן תבאר הגמרא אם כוונתו שיתנו לו יין או דמי יין].

אָמַר רַבִּי זֵירָא,